

Socialni realizem

Traja od leta 1930-1950, vrh pa doseže pred 2.sv. vojno, pred letom 1941, ko nastanejo najpomembnejša dela slovenskih socialnih realistov.

To so bili:

- Miško Kranjec □ Režonja na svojem, Strici so mi povedali, Povest o dobrih ljudeh
- France Bevk □ Človek proti človeku
- Prežihov Voranc – Lovro Kuhar □ Solzice
- Anton Ingolič □ Gimnazijka
- Ciril Kosmač □ Sreča in kruh (zbirka novel); iz te zbirke je novela Gosenica

Za realizem iz 19.stol. je značilno, da stvarno, objektivno opisuje življenje, kritizira meščansko družbo, kar pomeni, da je snov meščanska. Meščanstvo je tisto, ki je v ospredju. Socialnemu realizmu pravimo novi realizem. Tudi ta je kritičen do družbe. Je tudi družbeno angažiran, kar pomeni, da ima namen, skuša spremeniti mišljenje družbe, išče tudi vzroke za obstoječe stanje in prikazuje predvsem življenje kmetov in ljudi na podeželju. Hoče odpraviti je proti meščanski družbi, ker se začne uveljavljati novo družbeno obdobje, in sicer socializem. Socialni realizem hoče pripraviti ljudi na boljše življenje v drugače organizirani družbi, socializmu.

Junaki so vključeni v družbeno dogajanje, v zgodovinske procese:

- 10.10. 1920 – koroški plebiscit
- izseljevanje
- življenje v času agrarnih reform

Tematika socialnega realizma:

Prikazuje probleme slovenskega socialnega okolja, malih ljudi. Prikazuje tudi življenje kmetov, delavcev in izobražencev najprej v času Avstro-Ogrske, potem pa kraljevine SHS- Kaže še boj; prizadevanje za preživetje, tudi boj za pravično družbo in boljše življenje. Junaki so neheroični, nosijo človeške poteze, tudi hibe, zmote. V sebi nosijo tragične in komične prvine. Junaki so zelo preprosti, šibki, so iz socialnega dna.

Socialni realizem je regijsko obarvan. Miško Kranjec prikazuje življenje v Prekmurju, Bevk prikazuje Goriško pokrajino, Kosmač tolminsko okolje, Voranc pa Koroško. Socialni realizem je najbolj znan v prozi, ki prevladuje.

Predstavnika lirike sta:

- Tone Seliškar
- Mile Klopčič

V dramatiki sta:

- Ivan Potrč
- Ferdo Kozak

Prežihov Voranc ali Lovro Kuhar

Rodil se je v 19.stol. leta 1893, umrl je v 20.stol. leta 1950. V 1.sv. vojni je sodeloval v soški fronti. Z avstrijske strani preide na italijansko. Po 1.sv. vojni je bil vključen v delavsko gibanje, zaradi česar ga zaprejo. Zelo rad potuje, prepotuje večji del Evrope v okviru mednarodnega delavskega gibanja. Ker se je stalno skrival, je stalno spreminjal ime in priimek, svojo identiteto. V domovino se vrne leta 1939. Italijani ga zaprejo, Nemci pa ga odpeljejo v koncentracijsko taborišče. Umrl je v Mariboru zaradi težav s srcem.

Njegova znana dela so:

- Doberdob □ eden najboljših slovenskih vojnih romanov, govori o slovenskih vojakih med 1.sv. vojno
- Požganica □ govori o razmerah na Koroškem po 1.sv. vojno do plebiscita
- Jamnica □ govori o kmečkem življenju v 20.stol.
- Solzice □ mladinska literatura
- Samorastniki □ cikel novel, 1.novela je Boj na Požiralniku; to napiše leta 1934 na Dunaju. Izide leta 1935 v reviji Sodobnost.

Prežihov Voranc – Lovro Kuhar: Boj na požiralniku

Zgodba je napisana po pisateljevi domišljiji, strne različne izkušnje iz svojega domačega okolja. Dihur naj bi bil v marsičem pooben njegovemu očetu. Boj na požiralniku prikazuje bajtarje z roba slovenskega ozemlja. Dihurji se bojujejo z zemljo, njihovo bojevanje simbolizira trmasto vztrajanje in kljubovanje. Dihurjev boj s požiralnikom je boj za smrt, življenje, ohranjamo svojo identiteto in pripadnost zemlji.

Dihur se udeleži predavanja, kjer se nauči, kako lahko izsušiš zemljo. Človek lahko obvlada zemljo, zemlja pa lahko napada človeka. Za rezultat ne vemo. Na koncu pogineta tako Dihur kot požiralnik.

Dihurji so trmasti, pretirano delavni, njihova hiša je na namočenem ozemlju, kjer se morajo boriti s požiralniki. Požiralniki uničujejo zemljo. Dihurji ne hrepenijo po dežju kot drugi. Dihurje zaznamuje krompir. Dihurjeva sinova ukradeta sosedu krompir, zato ju oče natepe. Skrijeta se, za njuno skrivališče ve le Micika. Dihur ima božjast. Dobi jo, ko ga oče odpelje nazaj k pastirju, potem ko je ta pobegnil. Dihurka pade v brazdo in z obrazom obrnjena v gnoj umre. Dihur še hodi s svakom delati v nemške dežele. Mladi dihur je šel delati h kmetu Osojniku. Hči Micika po materini smrti prevzame gospodinjstvo. Delo je najbolj pomembno, ne pa cerkev ali šola. Dihur uči otroke sam ob poletnih nedeljah. Dihurji sanjajo o lepši prihodnosti. Dihur se bori z novim požiralnikom 5 dni. Najprej se zdi, da je požiralnik premagan, potem pa ta dihurja poje. Dihurji najprej obdelujejo zemljo s kravo, potem pa vzredijo dva vola (bavšeja). Ker ne dobijo dovolj hrane, so šibki in suhi. Dihurji svoje živali zelo mučijo, zato oba vola pogineta. Dihurjevi otroci ne želijo, da bi kdo vedel za očetovo smrt. Povedo le Sušniku. Nato pridejo vsi na dvorišče. Zemljo prodajo.